

Pretul

pentru Sibiu pe 1 an întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe an; — trimisu cu post'a în lăintrulu monarchiei: pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a două si a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ în Sibiu.

Nr. 100.

Sibiu, Sâmbata 13/25 Decembre.

1880.

Abonamentu nou la „Observatoriulu“.

Diariu politicu, national-economicu și literariu:

pe anulu alu IV-lea

carele se incepe cu 1/13 Ianuariu 1881.

Apropiandu-se finea anului curente, deschidemu prenumeratiune noua la diariulu nostru, totu pe langa conditiunile cunoscute de mai înainte.

Pretulu de abonamentu este:

În lăintrulu monarchiei pe 12 luni 8 fl., pe 6 luni 4 fl. v. a.

În străinatate 22 franci pe 12 luni, 11 franci pe 6 luni, din cauza că de unu anu încóce portu în afara, în locu de a scádé, s'a mai adaosu cu 1/3 din ce fusese până atunci.

În Sibiu pretulu este 3 fl. 50 cr. pe 6 luni; dusu la casa cu 50 cr. mai multu.

Fiindu-că nu ne convine a tipări prea multe exemplarie de prisosu, rogamu pe dnii abonati, că se binevoiesca a înainta oo. adrese și pretulu pe câtu se póte mai curendu, ceea ce se póte mai usioru prin mandate (asemnatiuni) postali, de a dreptulu la redactiune în Sibiu. Piat'a mica Nr. 27.

Adresele se fia scrise curatu, cu caractere clare, și dupace statiunile de posta se înmultiescu mereu chiaru și pe la sate, în prea multe casuri este neconditionatu necessariu a se însemna și comitatulu respectivu.

Resultatele osteneleloru nóstre de trei ani, le supunemu cu consciintia linistita la judecat'a aceluor lectori, carii nu'si pregetara a urmari activitatea nóstra dela începutu și până astadi.

Redactiunea.

Despre serbitute sau sclavia.

Cine nu a cunoscutu ce este sclavi'a, nu scie pretiu libertatea si o degrada în desfreu. Cine nu

scie ce a fostu vechi'a sclavia, nu póte întielege cerescile doctrine ale evangheliei. Ori-cátu se îngâfna lumea moderna cu frasele sale sonóre despre libertate și civilizatiune, despre cultura și morala, drepturile omenesci înse totu mai sunt calcate și despretiuite nu numai în Asi'a și Afric'a, ci și în Europ'a și în tóta lumea, nu numai la popórale ethnice și la cele barbare, ci și la cele christiane, care pretindu pentru sine gradulu supremu alu civilizatiunei și libertatiei. Sierbitutea, numita cu terminu modernu sclavia, mai existe astadi, cá si în timpurile antice, parte sub formele vechi, parte sub altele, mai specióse, caroru li se dau alte nume și unu lustru esterioru, cum e dresulu (sulimanulu, rumenél'a) fetieloru, pentru cá se le ascunda uritiunea monstruósa interna.

Nu credemu se se afle omu cu simtiuri întregi, care se póta nega existenti'a sclaviei în timpulu nostru. Mai multu: noi suntemu convinsi, cá s'a pornitu o specie de reactiune contra libertatiei omenesci, cu scopu de a restaura o parte din acea sierbitute, despre care se credea până acum cá a disparutu pentru totudeauna de înainte lumineloru secolulu alu 19-lea. Sclavi'a scósa pe pórtu, se încérca se reintre prin usi laterali, éra uneori are impertinenti'a se'ti sara în casa prin feréstra, la lumin'a dilei, în vederea toturoru; acum înse nu'i mai dicu nici macaru iobagia,* sau dileria, ci ea se presenta sub titluri diverse, de usuraria, de proletariatu, de farmeru (ehiriasiu) micu, de invoieli agrarie, cá în Romani'a, de Couli din Indi'a și Chin'a, de Negrii închiriatu pe câte 14 ani etc.

Acestea împregiurari sinistre me indemnara si pe mine, cá înainte de a me ocupa de sierbitutea feudale, transmissa lunei europene din evulu mediu, cunoscuta betraniloru de astadi din propri'a esperientia, se facu unu studiu, de si fórtu scurtu, prin urmare si camu superficiale:

1. Despre sierbitutea din evulu ante-christianu.
2. Despre sierbitutea sustinuta sub

*) în Munteni'a claca, în Moldov'a vecinia si paremi-se, pontu.

domni'a doctrineloru christiane si a celoru mohamedane, si în fine la alu treilea locu se me ocupa ceva mai pe largu de sierbitutea feudala, incuibata si conservata în cele mai multe tieri europene, si mai de aprópe în tierile corónei unguresci si în tierile romanesci.

Sierbitutea în evulu de înainte a lui Isusu Christosu.

Urmele din nefericire prea sigure ale sierbitutiei sau sclaviei le aflamu în cea mai departata anticitate, până unde ajunge si se póte scrie istori'a omenimei. Lumea antica nici cá'si potea imagina esistencia, gloria si prosperitate fara sclavi. Pline sunt cartile profetului Moise de exemplele sierbitutiei, încependu dela venderea lui Josifu prin fratii sei, până la subjugarea si asierbirea toturoru evreiloru în Egiptu. Din acelea carti cunóscemu inca si unele regulamente relative la sclavia, de ex. precum era cea de câte 7 ani. Din celelalte carti sacre jidovesci ne vine cunoscuta inca si ducerea în captivitate a poporulu întregu, înpartirea sau vinderea lui si altele cá acestea. În aceleasi timpuri locuitorii din Fenici'a, comercianti si mărinari, faceau unu comerciulu fórtu întinsu cu ómeni, pe cari'i rapiau sau furau din alte tieri, pentru-cá se'i venda în Orientu.

Dara mai înainte de a ne demite în cercetarile istorice pe care ni le propuseramu, se vedemu ce se întielege prin sierbitute, prin sclavi'a.

Sierbitutea este supunere neconditionata, împreunata cu perderea totale a libertatiei personale asia, cá acelu supusu, acelu sclavu nu mai este consideratu nici tractatu cá persóna, cá omu, ci numai cá lucru, cá marfa, în câtu domnulu póte dispune de elu si de proprietatea lui cu potestate deplina, ilu póte vende, da în schimbu, darui, ilu póte tracta ori-cum îi place, a'lu lega, a'lu bate, a'lu tortura, ciungari si chiaru a'lu ucide.

Acésta este sierbitutea sau sclavi'a. Pre' câtu se scie din resturile celoru mai vechi

Foisiór'a „Observatoriului“.

Relatiunile între Biserica orthodoxa și protestanta în secolulu alu 16-lea.

(Urmare.)

Spre a pune capetu acestoru abusuri si a regulá cestiunea divortiuului, si spre a luá mesuri mai întinse pentru protestantisarea Moldovei, Despotu-voda a chiamatu din Poloni'a pe unu episcopu, pe care Sincăiu ilu numesce Lusinie episcopulu celu cu muieru,¹⁾ éra Gratianus²⁾: Lismaninum, nescio quem. N'am potutu consultá inca tóte documentele relative la Despotu-voda si epoc'a sa, credemu înse a nu fi în eróre, sustinendu cá acelu episcopu nu éra altulu, de câtu Franciscu Lismaninu, fostu confessoru alu reginei Bona, soției lui Sigismundu I dela Poloni'a si omu de încredere alu acestuia.³⁾ Ceea ce ne face a crede acésta este 1, cá Lismaninu éra din insul'a Corfu, prin urmare cam compatriotu cu Despotu-voda si intru câtuva si aventurieru cá si acesta, asia cá Despotu-voda usioru potea se'i încredintiedie planurile sale; 2, cá Lismaninu avea opiniuni protestante, pe care cautá se le si propage, pentru care conventu elu fu citatu înainte consistoriulu dela Cracovi'a si, nepotendu se se apere, a trebuitu se parasésca Poloni'a; 3, cá Lismaninu cesta cu ocaziunea unei caletorii ce facuse în Elveti'a si dupa indemnulu lui Calvinu si Socinu s'a casatoritu si astfelu a fostu unu episcopu cu muieru, cum ilu numesce Sincăiu.⁴⁾ Dar în fine, ori-care ar fi fostu acestu episcopu, Despotu-

voda a întrebuintiatu pedepsele cele mai severe, si chiaru mórtea, pentru aplicarea mesuriloru propuse de elu intru regularea divortiuului, si nu s'a sfiitu a le aplicá chiaru asupra boeriloru. „Si cum a lucratu cu prostii,“ dice Sincăiu, „asia au vrutu se lucre si cu boerii, pentru despartirile cele fara de cale de casatoria. Care tóte în sine au fostu fórtu bune, de s'ar fi facutu din bunu sfersitu si nu din scopulu acela, cá pe urma pe toti moldovenii se'i faca luterani.“ Fára indoieála aceste încercari ale lui Despotu-voda au contribuitu în cea mai mare parte la lugubrulu seu sfersitu, cu care s'au stinsu si tóte urmele de protestantismu. Încercarile lui Despotu-voda poteau înse deveni periculóse, fiindu cá tocmai pe atunci protestantismulu se respandea în Poloni'a si Russi'a cu multa repeditiune si chiaru la hotarele Moldovei se ridicase biserici protestante.⁵⁾

Totu pe la acestu timpu s'a facutu o alta încercare din partea protestantiloru, prin mijlocirea lui Melanchthonu, de a intrá în relatiuni cu biserica orthodoxa. Patriarchulu de Constantinopulu Joasafu II (1555-1565) trimisese la Wittenberg pe unu diaconu, Dimitrie Mysu, cá se se informadie mai de aprópe despre nouele inventiaturile ale protestantiloru. Candu, în anulu 1559, diaconulu acesta éra se se întórca la Constantinopulu, Melanchthonu a profitatu de acésta ocaziune, cá se se transmita patriarchulu confesiunea de Augsburg, tradusa în limb'a gréca de theologulu protestantu Paulus Dolscius, si o epistola, în care Melanchthonu arata bucuri'a ce a avutu aflandu dela diaconulu Dimitrie, cum Ddieu, în modu miraculosu, a conservatu biserica însemnata din Thraci'a, Greci'a si Asi'a, dupa cum a conservatu odata pe cei trei coconi în mijloculu focului. Asemenea elu multiamesce lui Dumnedieu, cá prin man'a sa puternica a pastratu, în mijloculu unei imense multimi de nelegiuiti si vrasmasi, pe adoratorii fiului seu. Mai departe Melanchthonu arata, cá protestantii întemeieála inventiaturile lor pe scrierile profetiloru si a le apostoliloru si

pe conciliile biserice; cá ei onorédia fórtu multu pe sântii parinti greci: Athanasiu, Vasiliu, Grigoriu etc., si pastrédia fidelu inventiaturile lor, din contra condamna eresiile si erorile lui Paulu de Samosat'a, ale manicheiloru si ale toturoru ereticiloru condamnati de biserica; si cá ei asemenea condamna cultulu superstitiosu si nerationalu, inventatu de ignorantii calugari papisti. În fine róga pe patriarchulu Joasafu a nu dá ascultare calomnieloru ce au respanditu dusimani (papistii) în contra protestantiloru.⁶⁾

Unu theologu protestantu, autoru alu unei întinse istorii eclesiastice (în 45 volume), I. M. Schröckh, vorbindu despre acésta epistola a lui Melanchthon dice: Acésta scrisóre a careia innocentia este incontestabila, n'a avutu, intru câtu se scie, nici unu resultat.⁷⁾ Cumcă intentiunea lui Melanchthonu a fostu într'adeveru, asia de innocentu, nu prea este de creditu, dejá pentru conventulu, cá elu arata nisce lucruri, care nu sunt tocmai esacte: asia mai cu séma elu accentuieála veneratiunea protestantiloru pentru sântii parinti ai biserice si inventiaturile lor, pe candu se scie, cá protestantii nu cunoseu altu isvoru alu credintiei, de câtu sânt'a Scriptura. Adevératu înse este, cá încercarea acésta a protestantiloru n'a avutu nici unu resultat, fiindu-cá patriarchulu Joasaf, unu omu cultu⁸⁾ si care avea informatiuni mai esacte despre doctrinele protestante, n'a datu nici unu respunsu la o scrisóre calculata pe nesciintia greciloru în lucrurile dogmatice⁹⁾ etc. etc.

⁶⁾ Epistol'a este imprimata în susu-citat'a opera: Crusius, Turco-graecia p. 557.

⁷⁾ Christliche Kirchengeschichte seit der Reformation, 5 Th. pag. 386.

⁸⁾ Le Quiens Christianus I. pag. 323.

⁹⁾ Hefele, Beiträge zur Kirchengeschichte und Liturgik. I. pag. 446.

⁵⁾ A. Regenvolschii, Systema historico-chronolog. eccl. Slavonicarum p. 137.

¹⁾ Chronic'a la an. 1563.

²⁾ De Joanne Heraclide Despota, Valachorum principu, p. 30.

³⁾ Friese, Beiträge zur Reformations-Geschichte in Polen, II, 1, p. 247, si urmat.

⁴⁾ Friese ibid.

documente istorice, dacă Orientulu este léganulu culturéi omenesci, apoi totu elu este si campulu celu fertile alu despotismului, prin urmare si alu sclaviei. Candu dicemu Orientu, adeca Asi'a, voimu se se intieléga si Egiptulu cu alte tieri limitrofe.

Din natura nu este nimeni sclavu, ci liberu. Fia inse disu spre rusinea filosofiei antice, insusi Aristoteles a fostu acela, care a sustinutu cu totu adinsulu tesea, că omulu nu se nasce liberu dela natura, ci că dupa aceea póte se'si castige libertatea, si totu elu a consideratu de sclavi pe tóte popórale barbare; éra fiindu-că grecii aveau de barbari pe toti ómenii si pe tóte popórale negrecesci, asia din filosofí'a lui Aristoteles ar urmá, că grecii aveau dreptu a subjugá pe tóta lumea si a o aruncá in sierbitute. De aci apoi se pótu esplicá si incercarile lui Alexandru Macedoneanulu de a supune tóta lumea, ceea ce inflá fórté tare trufí'a si vanitatea grecésca.

Pána in dio'a de astadi se afla in diverse tieri europene, mai de aprópe inse in tierile locuite de romani si magiari destui individi beti de spiritulu tiraniei, carii tínu cu tóte braçiale la doctrin'a perversa a lui Aristoteles, iau asupra'si rol'a ridicula a greciloru, tíndu-se numai pe sine de civilisati, éra pe alte popóra de barbare, care nu aru meritá alta sórte, de câtu cá se devina sclavii loru. Acei tirani din educatiune, de si nu mai cutédia a'si formulá satanic'a loru doctrina in termini asia limpedi, precum faceau despotii din vechime, dara tóte faptele loru marturisescu de sentimentele care'i conducu.

Modulu aruncarei ómeniloru in sierbitute a fostu multiplu.

Cei mai multi ómeni au caditu in sierbitute prin resbóie. Cetatienii cari'si aparau cetatea si averile loru, ostasii carii luptau cu armele afara in campu, daca ajungeau in captivitate, erau declarati de sierbi, sclavi (grec. *Andropoda*, latin. *Servi* séu *Mancipes*); numai cei cari se supuneau de buna voia, erau tractati mai omenesc, si in legile Romei sunt cunoscuti sub numele *Dediti*. Totu in Rom'a cetatienii prinsii in batalii interne, civili, nu cadeau in sierbitute, ci pedéps'a loru éra proscriptiunea si exiliulu.

Ómenii prinsii in batalii, daca nu li se dictá mórté, deveniau unu articulu fórté interesantu de comerci, pentru-că invingatorii trageau castiguri enorme din vendiarea loru, in aur, argintu, petrii nestimate, in animale, cum elefanti, camile, turme de oi, vite cornute, cai, séu unele sierbi pentru sierbi, barbati robusti pentru femei frumoase, castrati pentru ómeni intregi etc.

Acelea castiguri indemnara pe ómeni a rapí si a furá ómeni, si acesta éra modulu alu doilea de a cadé in captivitate. Acestu modulu mai este practicatu pána in dile nóstre mai virtosu in Afric'a.

Modulu alu treilea de cadere in captivitate éra, candu ómenii se vindeau ei pe sine la alti ómeni, mai virtosu din caus'a saraciei, precum scimu din sacrele scripturi că se intemplá la evrei, precum se mai intempla si acum in mai multe insule din oceanulu meridionale. In Rom'a vechia éra opritu prin lege a se vende ómeni nascuti liberi; saracii inse sciau se evite acea lege, invoidu-se cu altu cineva cá se'i vendia, sub conditiune, cá se'i dea pe unu pretiu, in câtu din acela se platésca pe creditor, se remana si saracului o parte.

La romani potea se mai ajunga ómenii in sierbitute inca si pentru crime grele (*Servitus poenae*. *Servus poená*.) Sierbitutea se dictá cetatieniloru Romei cá surrogatu pentru pedéps'a mortiei, la care nici-unu cetatienu liberu nu potea fi condamnatu. Cu acésta procedura sémena multu cea moderna din Romani'a libera, unde fiindu pedéps'a mortiei desfiintata, cei condamnnati la perderea ei se tramitu la munca pe vietia in salinela statului, precum se tramitea din Rom'a „ad metalla.“ La romani trecea de crime mari subtragerea dela censu si dela inolare la óste, ingratiunea unui libertinu cátra patronulu seu care'i dedese libertatea, amestecarea carnala a femeiloru libere cu sierbi. Pentru crime de acestea in periodulu imperatoriloru, ómenii cadeau in sierbitute, erau lipsiti de tóte drepturile omenesci si stigmatizati cu infamia.

Prin nascere deveniau sclavi milióne de fiintie omenesci. Domnii sclaviloru adeca ingrijiau in interesulu loru, cá precum animalele domestice, cai, boi, oi, capre etc., asia si sclavii loru se se inmultésca prin inparechiare, dupa cum aflau ei cu cale, cá se aiba prasila de ajunsu, atátu pentru trebuintele domestice, câtu si pentru vendiare, schimbu, daruire si mai tardiu, in casuri anumite, pentru ingrasiarea pesciloru cunoscuti sub nume de

Murenae care daca se nutriau cu carne de omu, aveau gustu fórté placutu. Sclavii nascuti la romani se numiau Vernae, la Spartani Motakes et Motones.

(Va urmá.)

Transilvania.

— Fagarasiu, 20 Dec. 1880. (O rectificare.) Prea stimata domnule Redactoru! In Nr. 98 alu „Observatoriulu“ ai reprodusu dupa „H. Ztg.“ scirea, cumcá in 8 ale curentei s'ar fi tinutu aici o conferentia de alegatori romani din acestu comitatu, si cá cu acea ocasiune s'ar fi decisu „activitate“ cu privire la viitórele alegeri dietali.

Bucuri'a ce o manifesta „H. Ztg.“ cá organu oficiosu, despre activitatea romaniloru in alegeri, o intielegemu, cá-ci scimu cá ori câtu se ferescu oficiosii a da órecare insemnate „passivitatiei“ romaniloru, totusi nu incape nici o indoiéla, cá celoru din capulu trebiloru „o activitate“ in sensu ungurescu cu voi'a romaniloru li-ar fi cu multu mai placuta. O „activitate“ in sensu romanescu, o urescu tocma asia de multu, cum urescu astadi „passivitatea“; si un'a si alt'a o numescu: daco-romanismu.

„H. Ztg.“ va trebui se se supere candu va audi, cumcá la conferentia tinuta aici in 8 Dec. st. n. nu s'a decisu „activitate“ in alegeri, ci — dupa cum credemu cá se va fi urmatu si in alte comitate din partea romaniloru, — noi ne-amu organizatu pentru ori-ce eventualitati.

Alegatorii romani din acestu comitatu s'au constituitu intr'unu clubu nationale romanescu, au alesu unu comitetu electoralu, filiale, totu-odata au decisu cu unanimitate, cumcá actiunea, tinut'a nóstra in alegeri se face dependenta dela conferentia generala, care credemu cá se va tineá atátu de timpuriu relative la nouele alegeri, in câtu se nu mai póta fi vorba de nici-o intardiare sau surprindere.

Processulu verbale alu acestei conferentie s'a inaintatu la comitetulu centrale electorale in Sibiu, care probédia adevéru alu acestoru sciri.

In interesulu adevéru ve rogu domnule Redactore, se dati locu acestei rectificari in stimabilulu d-vóstra diariu, si primiti salutarile nóstre celea mai cordiale.

Joanu Romanu.

Croati'a.

De nu ar fi venitu preste capital'a Croatiei acea calamitate infricosiata produsa prin cutremurele ruinatóre, natiunea serbo-croata ar potea tiné una din cele mai stralucite serbatori nationali in memori'a castiguriloru sale din a. 1880. Dupace legislativ'a si guvernulu Croatiei reusira a'si regulá situatiunea façia de Ungari'a, intocma precum dorise marea maiortate moderata a natiunei loru, dilele acestea isi vedu implinita si a dou'a dorintia ferbinte, nutrita de multi ani la peptulu loru, adeca incorporarea intinsului teritoriu slavo-croatu la regatululu Croatiei, prin urmare adaogerea lui cu aprópe unu milionu de suflete. Intr'unu consiliu de ministrii tinutu dilele trecute sub presidiulu Majestatiei Sale, regulandu-se tóte diferentele câte mai existau si delaturandu unele pretensiuni exagerate de o parte si de alt'a, se decise, cá ministeriulu se puna pe més'a dietei câtu mai curendu unu proiectu de lege relativu la incorporarea definitiva a teritoriuului granitariu cu Croati'a.

Austri'a.

Vien'a. In parlamentulu austriacu lupt'a intre partid'a germana centralista, care se numescu ea pe sine constitutionalu, de o parte, intre partid'a ministeriale autonomista de alt'a, in locu se se astempere, de doue luni incóce devení mai inversiunata de câtu ori-candu mai inainte. S'a disu alta-data, cá germanii centralisti cu scopu de a infricá pe ministeriulu au tinutu adunari séu conferentie numeroase, convocate din tóte provinciile, in care se afla partizani de ai loru si compuse in partea cea mai mare totu din barbatii cei mai de frunte ai loru, asia la Karlsbad, la Mödling si in urma cea mai numeroasa la Vien'a. Germanii centralisti vreo 10 ani câtu au fostu ei la putere, diceau cu prea multa arogantia, cá numai densii representa statulu Austriei, cá prin urmare fiindu ei germani, Austri'a (Cislaitani'a) trebuie se fia totu numai germana, cu limb'a sa inaltata preste tóte si substituita la tóte celelalte limbi. Acum inse, dupace vedu cá nu

potu apucá din nou la putere, ei isi schimbara titlulu si se numescu partid'a nationala germana constitutionalu, cá si cum numai ei aru fi germani in tierile austriace si totu numai densii constitutionalu.

Noi cesti de dincóce nu avemu a face cu ministeriulu din Vien'a nici in clinu nici in maneca dela dualismu incóce; de aici inse nici-decum nu urmédia, cá se nu fimu cu tóta luarea aminte la tóte prefacerile câte se intempla in partea cealalta a monarchiei; cá-ci apere-se diariile unguresci ori-cátu voru vrea, si se proteste câtu le va placea, cá lucrurile din Vien'a nu au se interessedié pe Ungari'a, adevéru inse este, cá in realitate tocma aceia cari facu gura mai mare dualistica, nu'si potu luá nici-odata ochii de la Vien'a. In Cislaitani'a e preste potintia cá se nu se schimbe sistem'a, si apoi care va fi acelu gagautiu cá se créda, cá schimbarea sistemului in Vien'a, nu va influentiá decisivu si dincóce.

In siedinti'a din 17 Dec. debaterile in camera deputatiloru la Vien'a au duratu cá niciodata, séu cá in timpu de resboiu, cu puçina intrerupere, 16 óre, pána demáneti'a la 4 óre! Certele uneri au luat tonu de càrciuma, ur'a si resbunarea colcaia si se reversá cá o lavina din pepturile omenesci. Partid'a germana compacta, isi propusese a obosi cu torente de frase pe ministeriulu si pe tóte nuantiele de partide; acestea inse vedindu pericolulu, au tinutu umeru la umeru si au castigatu maiortate, de si modesta, inse salvatoriá nu numai pentru nationalitati si provincii, ci in óre-care sensu chiaru pentru moral'a christiana, pe care partizanii lui Herbst prea incepusera se o lovésca preste façia.

Din tóte se vede, cá pangermanismulu pandesce la o parte si astépta momentele dorite pentru elu.

Romani'a.

— Bucuresci. In timpulu modernu adresele corpuriloru legislative inaintate cá respunsuri la cuventele de tronu ale monarchiloru constitutionalu, in cele mai multe casuri abia coprindu altu-ceva, decátu parafrase, adeca circumscripitiuni si repetitiuni ale diselor monarchului. In Romani'a nu este totudeauna asia. In sesiunea legislativa actualu, pe langa ce discursulu ce tronu are, precum amu vedutu, mai multe aliniate de coprinu afundu taiatoriu in afacerile statului, apoi adresele corpuriloru legislative au astadata o importantia exceptionalu, mai virtosu din caus'a regularei de successiune la tronu pentru casu de lips'a descenditorulu directi ai domnitoriuului Carolu I. Daca diplomati'a si cabinetele din tóta Europ'a se interessedia atátu de multu de acea regulare a successiunii la tronulu Romaniei, cu câtu mai mare dreptu au vecinii, a le pasa de ceea ce intempla in vecinatatea loru. Adress'a camerei o cunóscemu; adress'a senatului cá corpu matoru si ponderatoriu, este urmatori'a:

Proiectulu de respunsu la mesagiulu tronului.

Din partea comisiunii senatului.

Mari'a Ta!

Mari si importante au fostu pentru tíer'a nóstra evenimentele, prin care amu trecut in ultimii ani. Vechile drepturi ale patriei au fostu pe deplinu recastigate. Aspiratiunile natiunei au devenitu o realitate. Munc'a si suferintiele a mai multoru generatiuni au fostu incoronate cu deplinu succesu. Gratiá silintieloru si intieptiunei Mariei Tale, unite cu viteji'a si sacrificiile poporulu intregu, Romani'a stá astadi cá statu independentu in tóta puterea cuventului. Ea 'si-a reluat in Orientu locul si inportanti'a timpuriloru stravechi.

Lipsea acestui edificiu politicu, radicat cu multa ostenéla, cu multa abnegatiune si cu multu patriotismu, ultim'a piétra. Si ea a fostu adusa si asediata. Monarchi'a ereditara, stabilita prin constitutiunea din 1866, se afla astadi asicurata Romaniei prin prevederea luminata si patriotica a Mariei Tale, prin „interesulu celu viu, si calduru „alu Augustului vostru parinte pentru Romani'a.“ Amu luat cunoscintia de actele insemnate, privitóre la regularea successiunii si nu potemu de câtu a areta adánc'a nóstra recunoscintia, cá acésta cestiune, pe câtu de delicata, pe atáta si de importanta, a capatatu solutiunea indicata de legea nóstra fundamentala. Recuróscerea dispositiuniloru constitutiunei nóstre, privitóre la successiunea tronului, de cátra Alteti'a Sa regala parintele Mariei Tale si de cátra fratii Mariei Tale, e unu faptu de cea mai mare insemnate, unu faptu care linistesce temerile de totu felulu, pe care nesicuranti'a viito-

riului le facea se se nasca. Astadi scimu cu totii, si senatulu ia actu de acésta, cà in lipsa de succassori directi ai Mariei Tale, pe care a totu poterniculu se ti'i acorde, fiii Altetiei Sale Regale principelui Leopoldu, augustulu frate alu Mariei Tale, au a succede pe tronulu Romaniei. Stabilitatea tronului dara, atatu de dorita de intrég'a natiune, alu carei ecou celu mai poternicu au fostu adunarile nationale din 1857, a devenitu unu faptu indeplinitu. Noi cari ne aducemu aminte de pericolele, produse de nestabilitatea tronului, scimu cu totii apretiuu in tóta intregimea lui inportanti'a acestui actu.

Recunoscintia eterna Mariei Tale, Mariei Sale Regale Dómnei, augustului vostru parinte, augustilor vostri frati, cà — gratia devotamentului Vostru toturora pentru acésta tiéra, si mai cu osebite nobilei abnegatiuni a gratiosei nóstre suverane — cetatienii potu privi cu linisce si cu incredere desvoltarea viitorului patriei lor. Proclamandu susu si tare aceste simtiminte, senatulu róga pe Mari'a Ta, se fii interpretulu lor pe langa augustulu vostru parinte, care a avutu totudeauna ánima calda si bunavointia iubitoare pentru Romani'a.

Regulati pe deplinu in privirea asiedimentului politicu din launtru, recunoscuti independenti de tóte statele; avemu consciintia si de drepturile, dar si de indatoririle ce acésta positiune impune natiunei. Scimu si recunoscemu, cà, pentru cá o natiune se'si mantie independenti'a, ea trebuie se se radice la unu nivelu moralu inaltu, care singuru dá impulsionea poternica in tóte ramurile activitatiei omenesci si puterea de resistentia in timpuri grele — ea trebuie se lucrede cu seriozitate si fara continere pe terenulu economicu si scientificu.

Suntemu incredintiati, cà, precum in tóte cestiunile esteriore, asemenea si in cestiunea libertatii navigatiunii Dunarei de josu, gubernulu Mariei Tale se va sili a apara si a sustiné interesele tierii.

Credemu, dinpreuna cu Mari'a Ta, cà toti factorii statului trebuie se dea aceeași atentiune la desvoltarea si inbunatirea toturor ramurilor administratiunii publice. Senatulu va examina dar tóte legile ce i se voru presenta, cu cea mai mare scrupulositate si obiectivitate. Legi bune sunt fundamentulu esistentiei si propasirii unei natiuni, cà-ci ele, fiindu mai usioru de aplicatu, intra mai curendu in datinele poporului si intarescu simtiementulu legalitatii si alu respectului legii.

Este necontestatu, cà trebuie se damu cea mai mare atentiune si se inbraçosiamu cu iubire desvoltarea puterii nóstre armate; inse nu mai puçina atentiune trebuie se damu educatiunii poporului, cá se formamu cetatieni plini de simtiementulu datoriei càtra sine insisi, càtra familia, càtra statu, càtra Dumnedieu, plini de convingerea cà, fara o basa morala si fara munca pe terenulu sciintiei, nu exista adevrata instructiune.

Mana in mana trebuie se mérga inbunetatiirile in conducerea severa, consciintioasa si minutioasa a financelor, in administratiunea tierii, in desvoltarea agriculturii, comerçului si lucrarilor publice. Independenti'a magistraturei va contribui poternicu a introduce in viéti'a nóstra acea disciplina, fara de care ori-ce miscare omenesca devine desordinata.

Avendu asicurat unu mersu regulatu, treptatu si sicuru in desvoltarea nóstra interióra, speramu cà bine-facerile pazei ne voru fi rezervate inca in delungatu timp. Fii inse, Mari'a Ta, asicurat, cà atunci candu noue incercari s'aru ivi, vei afla tier'a unita cà unu singuru omu inpregiurulu stindardului ei, tinutu de manile Mariei Tale cele poternice, pure si devotate patriei comune.

Se traiésca Romani'a! Se traiesci Mari'a Ta!
Se traiésca Mari'a Sa Dómni'a!

Raportoru, D. Sturdza.

— (Despre cei compromisi in atentatu) se mai citește in diarele din capitala, cà dintre cei trecuti prin cercetarea prealabila a politiei, càtiva fusera stramutati la Vacaresci (odinióra monastire, dupa aceea prefacuta in una din carcerile, temnițele statului). Anume aflamu in „Resboiulu“ ddloru Thiel et Weiss acestea :

Afara de Petrariu, cei mai gravu implicati in afacerea atentatului, aceia contra carora exista probe, se dice a fi Patescu si diaconulu Cârlova. Celu de antaiu ar fi scrisu proclamatiunile comitetului secretu de 50, éra celu de alu doilea adressa plicurilor in cari s'au trimisu acele proclamatiuni.

Aflamu cà dintre cei arestati la prefectur'a politiei, s'au trimisu la Vacaresci urmatórele persoane: d-nii P. Borsiu, capitanu Titus Dunca, Gr.

H. Granda, Patescu, diaconulu Cârlova, Galasiescu si Lesviodax.

S'au pusu in libertate Dimitrie Jonescu si Luca Argintaru.

— (Unu protestu.) Primimu din Jasi unu imprimatu volant, prin care se declará in numele socialistiloru romani, cà acestia respingu ori-ce solidaritate cu atentatorulu la viati'a d-lui Brateanu si cu comitetulu de 50, declarandu de nerusinate calomniile asertiunile unei parti din press'a romana, si aducédu cordiale salutari d-lui Brateanu pentru fericiti'a lui scapare si adenca parere de reu de atentatulu comis.

— (O telegrama a principelui Sturza.) „Romania libera“ publica urmatórea telegrama ce principele Gr. M. Sturza a adressatu d-lui primu-ministru Brateanu.

Telegrama:

D-lui Joanu Brateanu, presedintele consiliului de ministri.

Bucuresci.

Audu cà s'au arestatu càtiva membri din partidulu „Democraticu Nationalu,*”) in urm'a atentatului facutu asupra d-tale. Credu cà cercetarile justitiei voru dovedi innocenti'a lor; daca inse ar fi in adeveru compromisu vre-unu membru din acestu partid, raspunderea ilu privesce personalu, cà-ci asasinatulu politicu nu face parte din mijlócele de actiune ale partidului nostru.

Viu dar, in calitate de capu alu acestui partid, se reprobiedu din partea democratiloru nationali de dincolo si de dincóce de Milcovu, odiosulu atentatu incercatu asupra d-tale.

Gr. M. Sturza.

— Diariului oficiosu „Oesterreichische Correspondenz“ din Vien'a i se pare, cà in atentatulu comis asupra vietiei d-lui Joanu Brateanu, ar vedea man'a Rusiei, care pe càtu se afla in viéti'a acestu rnumitu barbatu de statu, nu póte se'si restabilésca vechi'a sa influentia, adesea decisiva in Romani'a. Cei cari presupunu o crima cà acésta despre diplomati'a rusésca, reflecta mai virtosu la inpregiurarea, cà mai toti cei arestati si compromisi sunt partizani de ai lui Grig. M. Sturdza, incuscritu cu famili'a principelui Gorciacoff. Noue ni se pare cà nu e bine a riscá opiniuni de acestea numai dupa aparentiile esteriore, ci se asteptamu rezultatele investigatiuniloru judecatoresci, daca nu voimu se cademu pe fia-care di in contradiceri. Cu acelu atentatu potu se stea in legatura unele cestiuni mai multu sociali, séu chiaru esclusivu sociali si nu strictu politice. Apoi daca e verb'a de a sta in calea planuriloru russesci, atunci s'ar potea dice cu totu dreptulu, din esperienti'a de tóte dilele, cà dn. Brateanu stá si in calea altora. Óre inse numai densulu? Nu cumva fratii Brateanu si C. A. Rosetti sunt singurii barbati de statu ai Romaniei, decisi a'si pune si viéti'a in jocu pentru natiunea si patri'a lor?

Despre faptele hotiesci ale lui Ivan Petrariu esu totu mai multe informatiuni la lumina. Pana si la Sibiuu mancasse banii unui negutiatoriu de porci din Rómniculu-Vâlcei; din platile professoriloru tocasse 5000 de franci; dela o comuna rurale preste 19 mii, in fine cei 20 mii franci ai cassei de economia cu cari fugise.

Soçi'a lui Petrariu nu e nici-o nepóta a d-lui Boerescu, cà-ci éca ce se adevéresce dupa o epistola a d-lui Sachelarie.

D-lui redactoru alu diariului „Press'a.“

8 Decembre 1880.

Domnule redactoru,

Vediendu gresitele informatiuni ce se dau prin diarele „Timpulu“ Nr. 292 si „Romani'a libera“ Nr. 1052, cà individulu Joanu Petrariu, atentatorulu la viéti'a ilustrului omu de statu d. Joanu Brateanu, presedintele consiliului de ministri, ar fi nepotu d-lui ministru B. Boerescu, me grabescu a pune pe onor. publicu in adevérat'a cunoscintia. Acestu individuu Petrariu este strainu cu totulu d-lui Boerescu, cumnatulu meu.

Unulu dintre fratii mei inse, celu mai mare, Dimitrie Sachelarie, proprietariu in Tergoviste, si-a maritatu fét'a anume Eufrosin'a, dupa acestu Petrariu, pe candu érá professoru de gimnasiu. Viéti'a lui a fostu plina de vitii, risipindu chiaru dot'a de 3000 galbeni in scurtu timpu astfelu, cà machnirea a ruptu firulu vietiei fratelui meu.

In interesulu adevéruului ve rogu, d-le redac-

*) Acésta nomenclatura aplicata de principele M. Sturdza suna cà latinesculu cunoscutu: Lucas a non lucendo.

toru, a dá ospitalitate acestoru renduri, pentru care ve voiu remanea recunoscétoriu.

Nitia Sachelarie,
pensionariu si fostu magistr.

— Din Dobrogea aflamu in „Farulu Constantiei“, cà aniversari'a din 23 Nov. 1878 de candu acea provincia fu incorporata la Romani'a, s'a serbatu estimpu preste totu cu mare solemnitate, la care au participatu si turcii cu rogatiuni, cum e Te Deum laudamus in Europ'a, au iluminatu mosieele lor; anume in Silistra-noua s'a pusu in frunte Alis-Jbrahim pasia si alti vreo 18 notabili turci, alaturea cu crestinii. Intr'aceea dela sultanulu s'au tramisu decoratiuni la toti ministrii, in semnu de recunoscintia pentru egal'a indreptatire a locuitoriloru mohamedani.

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Buciumu, 8 Dec. n. 1880. Relativu la doi barbati incrediuti de a amblá dupa colecte caritative pre la crestini pentru repararea bisericeii gr.-cath. din comun'a J. aceli venindu si pe la mine deunadi, am observatu unele anomalii, cari pre celi ce le pricepu, i — desgusta de a contribui filerulu.

Deci subscrisulu pentru delaturarea altoru anomalii in venitoriu, imi permitu in respectulu si interesulu bisericeiloru si scóleloru sarace, necesitate a recure la ajutorulu crestiniiloru binefacatori, a recomandá urmatórele :

1. Respectiv'a autoritate inainte de a dá concessiune de colecte caritative, se binevoiesca a provoca pe respectivii suplicanti, cà se'si cumpere dela vreo tipografia unu libelu rubricatu anume pentru scopulu acesta si legatu tiepanu, cà se nu i se desfaca foile, apoi se fia munitu cu subscriptiunea si cu sigilulu auctoritatii respective. Concessiunea se se inmanuodie suplicantiloru, de sine intielegendu-se, cà acei ómeni de incredere numai acestu libelu ilu voru poté intrebuintia, éra altulu nicidecum. La casu inse candu libelulu celu provediutu cu subscriptiunea si cu sigilulu auctoritatii amentite s'ar implea cu subscriptiuni de colecte, si necesitatea ar cere continuarea altoru colecte, atunci se se procure unu altu libelu nou, asemenea provediutu, in care la prim'a pusetiune se se transferedie sum'a colectata din libelulu anterioru.

2. Se se numerisedie tóte paginile libelului, cà se nu se póta scóte foi din trelsulu; rasurile, cancelatiunile de cifre, cum si intrebuintarea altoru doue libele deodata, se se evitedie, cà-ci aceste tóte mirósa a defraudare, de unde apoi póte proveni prepusu si neincredere contra colectantiloru asia, càtu se li-se arate usi'a, in locu de a capatá ceva parole.

3. Respectivii incrediuti se róge pre contribuenti a inserie in libelu florenii la rubric'a floreniloru si crucerii la rubric'a cruceriloru, cà se se evite confusiunea la sumatiunea contribuiriloru, — ceea ce cà se se póta efectui, ar trebui cà baremi unulu dintre aceli incrediuti se scia scrisóre si se se pricepa la atari rubrice.

4. In libelu la finea colectelor, tóte colectele se se sumedie, si acea suma de bani se se inscria acolo; totuodata se se transpuna percepturulu curatoru bisericescu in present'a protopopului tractuale si a parochului de locu, éra libelulu se se inchie cu subscrierile acestoru trei individi, apoi se se alature la perceptiunile ratiociniului bisericescu, care se substerne venerabilei exactoratu metropolitanu spre revisiune. — In fine

5. Ar fi cu scopu, cà acea suma colectata se se publice prin vreunu diariu romanescu, pentrucá respectivii contribuenti se se convinga, cumcá filerulu lor s'a intrebuintiatu acolo, unde a fostu destinat.

Asia urmanduse, crediu si sperá, cà banii colectati nu se voru face mere-pere, si cumcá unii si altii crestini binevoitori voru contribui bucurosi si fara indoiéla spre scopuri salutare si sante, cum sunt bisericile si scólele.

Josifu Ciura.

— (Societatea de lectura, a tinerimeii studiose dela gimn. gr. cath. din Beiusiu, la 25 Decembre st. n. va serba dio'a aniversarei a nemuritoriu-lui Mecenat si fundatoriu, episcopu Samuilu Vulcanu dupa urmatóri'a programa :

1. „Cuventu de deschidere“ pronuntiatu de conducatoriulu societatii cl. d-nu Juliu Papfalvai.

2. „Luarea Plevnei“, de Kratochvill, esecutata de corulu instrumentalu, sub cond. cl. d-nu prof. A. P. Balasiu.

3. „Glasulu unui romanu“, poesia de A. Muresianu declamata de Davidu Deacu stud. de cl. 7.

4. „Luarea Plevnei“ aria de Kratochvill, esecutata de chorulu vocalu sub cond. cl. d-nu prof. J. Buteanu.

5. „Oratio in laudem eruditionis.“ predata de studentele cl. 8. Vasiliu Hoblea.

6. „Mersu de Victoria“ dedicatu on. gardei civice de Louis Wiest, esecutata de corulu instrumentalu.

7. „Biografi'a lui Samuilu Vulcanu“ dissert. de Teodoru Bulcu, stud. de cl. VIII.

8. „Cantecu romanescu“ esecutatu de cor. vocalu.

9. „Ilian'a Braileana“, poesia de At. M. Marinescu tradusa in l. magiara de Julianu Grozescu, declamata de Marcelu Vladu, stud. de cl. VII.

10. „Fratii Ideri“, poesia de V. Alesandri, declamata de N. Budó, stud. de cl. VIII.

11. „National'a“, esecutata de corulu vocalu.

12. „Burtschels Hügell“ poesia de V. Alesandri, tradusa in limb'a germana de G. Hurmuzachi, declamata de G. Dimitrieviciu stud. de cl. VIII.

13. „Divina comedia“ de A. Dante, actulu III. Inf. predata de Nicolau Popa stud. de cl. VII.

